

Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad
20ste jaargang 2000- nr 3

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Erevoorzitter

Veearts Robert Lievens

Voorzitter - Secretariaat

Willy De Loose
053/83.08.81

Bestuursleden:

Denderhoutem:

Edgard Huylebroek

Haaltert:

Geert Boelaert

Marc De Moyer

John Scheerlinck

Heldergem:

Roger De Troyer

William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw Sint-Goriksplein 17
9450 Haaltert

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: 300 Fr.

Steunend lid: 500 Fr.

Rek.nr. 439-5083061-63

Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email:

heemkringhaaltert@altavista.net

Website:

<http://come.to/heemkring>

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten. Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding

Redactioneel

Haalterts kunstpatrimonium verrijkt

Wij feliciteren: Roger D'Hont, Hubert Verheijen en de volledige ploeg van de Beiaardvereniging voor de realisatie van een verplaatsbare elektronische beiaard.

Een elektronisch klavier kan zowaar de klokken van de Brugse beiaard laten weerklinken. Een pluspunt is vooral de verplaatsbaarheid van het instrument en de mogelijkheid om het via computer te bedienen is niet te vermaden.

Het orgel werd een eerste maal 'ingespeeld' tijdens het jubileumconcert van de Vrolijke Musici. Op het feest van de Vlaamse Gemeenschap op 9 juli ll. in het JC De Kouter, speelde de jonge beiaardier Wim Roelants enkele Vlaamse volksliedjes.

Wij begrijpen alvast dat de realisators en beiaardier Frans De Meyer in hun nopjes zijn! En nu maar hopen op jonge enthousiastelingen voor de aloude Vlaamse beiaardmuziek.

Haaltert is nu niet alleen fier op zijn beiaard (45 klokken) maar eveneens op het uniek elektronisch beiaardklavier!

Prachtig werk van de mensen van het Beiaardcomité.

MARKTKRAMERS VERKONDIGEN TREURIG NIEUWS

In het volkse lied zijn de tekst en de melodie twee onafscheidbare elementen waarbij de laatste de betekenis van de eerste juist moet weergeven. De vereniging van de melodie met de tekst is derwijze innig dat bij het wegnemen van één van de beide ongetwijfeld een waardeverlies zou betekenen. De marktkramer verfraait het geheel met wat toneelspel, komisch of dramatisch afhankelijk van de inhoud. Dit geeft een vorm van karakter aan het geheel waarbij een bepaalde graad van kunstzinnig vertoon niet ontbreekt. Op een klein gedeelte na zijn de liederen van de marktzanger niet zo flauw en onbeduidend als ze soms voorgesteld worden. De poëzie is weliswaar niet altijd van een hoog niveau, maar de naïeve 'coupletten' brengen een gemoedelijke sfeer voor de al even naïeve omstaander, die de liedjes met gretigheid kocht en trachtte mee te zingen om later een aandeel te hebben in de verspreiding van het nieuws. Tegen beter weten en kunnen in gebruikt de marktzanger de gewone dagelijkse omgangstaal, eenvoudige woordenschat en bevattelijk voor zijn publiek, dat hij zocht op jaarmarkten en niet minder op kerkpleinen waar hij de -toen- talrijke kerkgangers met een kluchtig lied opbeurde of zijn verhaal deed over 'wrede moorden' of rampzalige gebeurtenissen.

Het hoogtepunt van het marktlied moeten wij in de 18de en 19de eeuw situeren. Tot enkele jaren na de tweede wereldoorlog bleven de rondreizende zangers actief. Trouwens, de periode tussen beide wereldoorlogen was zeer rijk aan marktzangers en vooral in onze regio's lieten ze zich niet onbetuigd. Alhoewel alle thema's tot hun repertoire behoorden, ging de voorkeur toch naar het sensationele gebeuren. Een brand, een tragisch ongeluk en zeker een moord genoten de volle aandacht. Hun liederen konden de vergelijking doorstaan met het voorpaginanieuws in de huidige media.

Opschudding in Denderhoutem

Petrus Boyens uit Ninove was één van de laatste marktzangers uit onze streek. Na 1950 waren dergelijke specimen nog erg zeldzaam. Toen in 1948 in Denderhoutem de dochter uit een landbouwersgezin

door hun eigen knecht vermoord werd, ging Boyens onmiddellijk met het sensationele nieuws op stap.

De dader, van Poolse afkomst (volgens de liedjestekst van Boyens was het een 'Hollander'), was een goede werkkraacht die bovendien in de buurt 'gaarne gezien werd' als wij de getuigenissen mogen geloven. Na de lustmoord trachtte hij zich te verbergen. Boeren uit de omgeving van het hof van Walraevens, waar de moord gepleegd werd, konden hem vatten toen hij zich verborgen had op de 'poeljezolder' boven de bakoven van Breys. De moordenaar trachtte nog zelfmoord te plegen maar mislukte in zijn opzet. Trouwens, meegesleept door de dramatische omstandigheden, had de marktzanger snodere plannen om de man te straffen.

Het voorval was voor de pers niet minder belangrijk en men bracht een gedetailleerd verslag van de misdaad: "Dinsdag om 9u werd het gehucht 'Bouchout' te Denderhoutem in opschudding gebracht wanneer in het gezin Walraevens-Breys de 22-jarige dochter Helen, die in het huishouden meehielp, niet beneden kwam. De moeder ging naar haar kamer, doch groot was haar ontzetting wanneer ze haar kind te midden een bloedplas op de grond aantrof. Onmiddellijk ging ze hulp halen bij haar broer Petrus, die nabij haar huis woonde." (1)

Na de eerste vaststellingen van de veldwachter en rijkswachters kwam het parket van Oudenaarde tot het besluit: "Bij nader onderzoek bemerkte men dat een inbreker langs de venster in een kamer was geklommen. Mogelijk heeft hij gevreesd door zijn slachtoffer te zijn herkend en heeft hij, om ongestraft te blijven, haar met een stomp voorwerp op het hoofd toegebracht met de dood als gevolg." (2)

Het was reeds de negende maal dat dieven binnendrongen bij Walraevens en zware vermoedens wogen op een persoon die het huis goed moest kennen. Het slachtoffer, was door iedereen geacht en was toen lid van de katholieke middenstandsbeweging. In de pers werd vermeld dat het meisje een naamloze liefdesbrief zou ontvangen hebben maar dit feit bleek uit de

licht gegrepen. Van liefde tussen haar en de Pool was er geen sprake. De verdachte had voorheen wel op de hoeve gewerkt en hij was er nog gezien enkele uren vóór de lugubere ontdekking. Dat hij als de vermoedelijke dader beschouwd werd, was voor de hand liggend en hij moest zo vlug mogelijk gevat worden en "de geburen hebben het daarbij niet gelaten want door hun daden zouden zij bewijzen hoezeer zij

meevoelden. Kranige mannen zouden de taak der politie over en ze zouden de 'gevaarlijke Hollander' aanhouden. Hun leven waagden zij, want zij wisten dat hij gewapend was. Zij zijn er in geslaagd en verdienen om die trouwe en koene daad allen lof en dank. Ziehier hun namen: Jef Beeckman, Omer Baeten, Jozef Lievens en Aloïs De Graeve." (3)

De wreede moord te Denderhoutem

Zangwijze: Noodlot

Wel wat een mens nu toch allemaal hoort
In Denderhoutem is er weer een meisje gedood,
En nog zoo jong, pas één-en-twintig jaar
Vermoord door een dief en barbaar.

Refrein:

Wel moordenaar en bandiet
Beeft gij nu toch nog niet,
Zoo een meisje doen sterven
Ge meriteert nu de dood
U geven water en brood
Da's nog voor u te zoet
Ze moesten u nu ook doen lijden en u ook doen afzien
U gans in stukken snijden ofwel u kappen vaneen
Wel moest ik zelf meester zijn
Vrienden, de grootste pijn was nog voor hem te klein.

Denk wat verdriet dat het een ouder doet
Dat ze hun dochter zagen zwemmen in het bloed
En schrikkelijk de wereld moest afgaan
't Is van een Hollander gedaan.
Ze waren op loer al meer dan een keer

Dat ze dieven hoorden, ze hadden geen rust niet meer
Ze verdachten hem niet, de Hollander was hun vriend
Maar 't was de moordenaar van hun kind.

Luistert nu vrienden, voor 't sluiten van mijn lied
Hij wilde hem zelf vermoorden, maar 't lukte hem niet
Het parket kwam aan en ze waren van pas
En nu zit hij toch in de kas.

Slotrefrein:

Nu gij Hollandse bandiet
U zelf doden lukte u niet
In 't gevang zult gij sterven
Ze moesten u geven voor uw dood
Een beetje water en stroo
Dat is voor u te goed
Ze moesten u doen lijden en u ook doen afzien
U zelfs in stukken snijden of u zagen vaneen
Wel moest ik de meester zijn
Vrienden de grootste pijn is voor hem nog te klein.

Julien De Vuyst en Roger De Troyer

1-Gazet van Aalst, 15 januari 1948

2-Idem

3-Gazet van Aalst, 18 januari 1948

Giften voor het documentatiecentrum.

Wij danken:

Staf Versavel - Haaltert: foto's

Robert Lievens - Kerksken: Groot alfabetisch register van namen en blazoenen (Van Hellefont)

Roger De Troyer - Heldergem: tijdschriften Brabant en 'Lantbouck Aspelare en Nederhasselt, 1799'.

Paula Breynaert - Heldergem: doodsprentjes

Julia Van Overwaelle - Ede-Haaltert: doodsprentjes

Uit het 'liedekensboekje' van Frans Reynaert (Kerksken)

Kerksken was gekend voor zijn weef- en spinnijverheid. In de 19de eeuw werd het spinnen in talrijke gezinnen een belangrijke bron van inkomen. Het waren de vrouwen die deze huishoudelijke activiteit beoefenden. Het draaiende spinnewiel was de enige muzikale begeleiding voor de liederen die gezongen werden door de spinsters.

Hierna een lied dat algemeen gekend was in ons dorp.

'In den tijd der spinnewielen'

In den tijd der spinnewielen
Zoo heeft moeder mij verteld
Was men niet gelijk op heden
Lijk als men nu gehecht aan 't geld
Niemand hoorde men dan morren
Ieder werkte toen met vlijt
Lustig deed men 't wieltje snorren
In den spinnewielentijd. (bis)

In den tijd der spinnewielen
Vond men van die kinderen niet
Die hun werkloon achter hielen
Tot hun ouders groot verdriet
Maar elk werkte en elk spaarde
En elk leefde toen verblijdt
't Was een paradijs op aarde
In den spinnewielentijd.

In den tijd der spinnewielen
Als de jonkheid trouwen wou
Die hun hart het meest bevielen
Namen zij tot man of vrouw
Alles ging dan met genoeg
Later vond men zich ten spijt
Niet zoo zeer als nu bedrogen
In den spinnewielentijd.

In den tijd der spinnewielen
Was eenieder eerlijk nog
Hoorde men nog niet van stelen
Niemand pleegde toen bedrog
Als men zonder geld iets haalde
Als men geld had men betaalde
In den spinnewielentijd.

In den tijd der spinnewielen
Was men niet gekleed als nu
Droeg het mansvolk blauwe kielen
In plaats van eenen pardesus
En het vrouwvolk in hun kleren
Deftig, simpel, lang en wijd
Liepen niet te paraderen
In den spinnewielentijd.

Schonen tijd waar zijt gij henen
Mocht ik u eens wederzien
Eer de wormen mij vernielen
Wou ik graag mijn dank u bieën
Schonen tijd waar zijt gij henen
Is 't een afscheid voor altijd
Ja gij zijt te vroeg verdwenen
Schonen spinnewielentijd.

Herinneringen

Eén van de belangrijkste verenigingen in het Kerkskense socio-culturele verenigingsleven uit de 50-tiger jaren was ongetwijfeld de KAJ.

De kajottersafdeling werd opgericht in 1936 onder impuls van onderpastoor Van den Bossche. Marcel Gees werd leider van de jonge ploeg. Een paar jaar later nam Paul D'Hondt het roer over en bracht KAJ-Kerksken aan de top van de afdelingen uit het Aalsterse.

De foto toont een groep kajotters uit Haaltert en Kerksken tijdens de Lourdesbedevaart in 1952. Herken je ze nog?

De grote oorlog-1914-1918-deel II

(zie deel I in Mededelingen, nr 3, 1999, pag. 6 en 7)

Dendermonde, Kerkhofweg

Van den Storm, soldaat 8ste Linierement, ° Haaltert 9/7/1878, + 19/10/1914.

Willebroek, Dendermondse steenweg

Cyrille De Leu, soldaat 10de Linierement, ° Denderhoutem 10/10/1889, + 27/9/1914

Mechelen, Ziekenbeemdenstraat

Rijkaart Verhofstadt, soldaat 9de Linierement, ° Kerksken 17/4/1890, + 5/10/1914

Lier, Mechelse steenweg

Jan-Baptist De Schepper, soldaat 2de Regiment Karabiniers, ° Haaltert 8/9/1890, + 5/10/1914 (graf nr 3)

Franciscus Van Durm, soldaat 6de Regiment Jagers te voet, ° Heldergem 23/1/1890, + 5/10/1914 (graf nr 123) Viktor De Kegel, soldaat 2de Regiment Karabiniers, ° Kerksken 6/1/1893, + tussen 4 en 6/10/1914 (graf nr 324)

Weggehaalde klokken in 1943 te Haaltert

EH Deken overhandigde ons enkele interessante documenten i.v.m. de weggehaalde klokken tijdens de bezetting in WO II.

Bij de brand van de vorige kerk in 1862 werden ook de klokken onherstelbaar vernield. Pastoor Verschelden schreef in zijn Liber: "Het schoone geluid der drij klokken is vernield geworden." Een vijftal jaren na de heropbouw van de huidige kerk gaf de pastoor in 1875 opdracht aan de firma Severin Van Aerschot drie nieuwe klokken te gieten. Gedurende de bezetting werden de twee grootste klokken op 9 juli 1943 uit de toren gehaald en weggevoerd. Van de grootste klok bezitten wij nog twee foto's.

Ze was toegewijd aan O.L.Vrouw, had een gewicht van 1970 kg en een diameter van 142 centimeter. De klokkenhals was mooi versierd met guirlandes en apostelbeeldjes. Volgende tekst was ingegoten:

B.M.V.

(Afkorting van: Beatea Mariae Virgini)

Veteribus incendio combustis pulchiores

Patrinus: O.H.G. Van Meldert

Matrina: Ang. de Sadeleer

Pastor: D. Van Gansbeke

Me fundit Iovanio Severinus Van Aerschodt 1875

Vrije vertaling:

Toegewijd aan de H.Maagd Maria

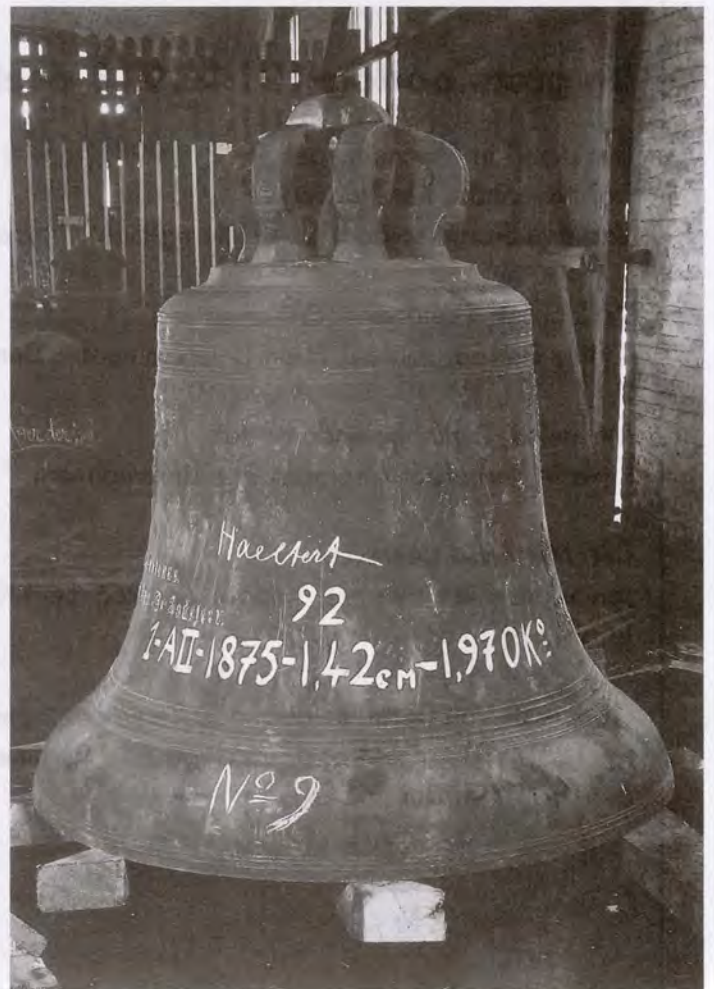
Omdat de oude klokken verbrand zijn

Peter: Gustaaf Van Meldert (was burgemeester van 1861 tot 1879)

Meter: Angelina de Sadeleer (was de ongehuwde dochter van Jaak de Sadeleer, uitbater van de brouwerij 'De Boomgaard' in de Warande)

Pastoor: Désiré Van Gansbeke (was pastoor van 1873 tot zijn overlijden in 1882)

Ik werd gegoten te Leuven door Severinus Van Aerschodt in 1875.

CHOLERA EPIDEMIE TE HELDERGEM - 1866

In de zomer van 1862 brak te Helderger een cholera epidemie uit. In juli en augustus stierven door deze besmettelijke ziekte 17 dorpsgenoten.

De familie De Noose-Van Tittelboom werd het hardst getroffen. In een tijdspanne van 7 dagen overleden 6 familieleden. De verslagenheid was groot en de familie besloot een kapel te bouwen als het noodlot hen verder spaarde. Blijkbaar gaf dit resultaat en de kapel te v. de H. Rochus werd op de Berenhoek gebouwd. De huidige eigenaars, de familie Haegeman onderhoudt de kapel, die langs buiten overtollig overwoekerd wordt door struiken. Vroeger werd de kapel versierd door de buren o.l.v. Irma Hendrickx, ter gelegenheid van de grote processie naar Bovendries.

In het kerkarchief vinden wij de lijst van de slachtoffers van de vreselijke ziekte in de zomermaanden juli en augustus 1866.

15 juli :

De Noose Bernard, 8 maanden, zoon van Carolus Ludovicus en Rosalia Van Tittelboom.

De Noose Carolus, 39 jaar, echtgenoot van Rosalia Van Tittelboom, zoon van Jan-Baptist en Sophie Van Ruyskensvelde.

16 juli :

Van Tittelboom Rosalie, 39 jaar, weduwe van Carolus Ludovicus De Noose, dochter van Bernard en Regina Schouppe

De Noose Franciscus, 5 jaar, zoon van Carolus Ludovicus en Rosalia Van Tittelboom.

20 juli :

Van Tittelboom Bernard, 70 jaar, echtgenoot van Regina Schouppe, zoon van Livinus en Maria De Noose.

21 juli .

Schouppe Regina, 65 jaar, weduwe van Bernard Van Tittelboom, dochter van Judocus en Lucia Schouppe.

17 juli :

De Schrijver Rosalia, 48 jaar, echtgenote van Franciscus Van de Wiele, dochter van Joannes en Maria De Roeck.

19 juli :

Van de Wiele Franciscus, 62 jaar, weduwnaar van Rosalia De Schrijver, zoon van Egidius en Maria Schouppe.

25 juli :

Lauwereys Maria Theresia, 51 jaar, dochter van Dominicus en Maria Catharina Foket.

26 juli :

Lievens Petrus Joannes, 71 jaar, weduwnaar van Victoria Van den Bremt en 2de x weduwnaar van Maria Joanna Beerens, zoon van Guido en Maria Joanna Van Steenbergem.

31 juli :

Van Impe Leontina, 16 maanden, dochter van Domenicus en Catharina Van Tittelboom.

5 augustus

Coolens Carolus Ludovicus, 39 jaar, echtgenoot van Angelica Walraevens, zoon van Jozef en Coleta De Wolf.

7 augustus :

Backaert Désiré, 2 jaar en 3 maanden, zoon van Jan Baptist en Maria Catharina Callebaut.

Op 9 augustus overleed het tweede zoontje Petrus Joannes, 9 jaar, van het gezin Backaert-Callebaut.

7 augustus- De Backer Joannes Baptist, 64 jaar, echtgenoot van Serafina De Winne, zoon van Joannes Franciscus en van Theresia Fonteyn.

8 augustus- Bogaert Albert, 60 jaar, echtgenoot van Maria Theresia Van Nieuwenhuyze, zoon van Judocus en Maria Christina Timmerman. Op 14 augustus overleed hun 28-jarige dochter Ida Bogaert.

Roger De Troyer

Bron: Kerkarchief Helderger

EEN VERDIENSTELIJK HAALTENAAR

In Mededelingen HK, nr 1 1982 wijdden wij reeds een korte bijdrage over Haaltenaar Petrus Ottoy, abt en restaurateur van de vermaarde Abij van 't Park te Heverlee-Leuven.

Verdere opzoekingen laten ons toe wat verder uit te wijden over onze dorpsgenoot.

Pastoor Romanus Cnudde (pastoor van 1744-1782) schreef in de geboorteregisters (vertaald uit het latijn): in het jaar 1764, de 11de augustus werd Petrus Ottoy geboren, wettige zoon van Franciscus fs Judocus en Joanna Van Sinay (onder voorwaarde gedoopt, aangezien hij thuis door de vroedvrouw gedoopt werd). Peter en meter waren Petrus Ottoy en Adrianna Van den Steen.

De ouders van Petrus huwden op 7 november 1764 en vestigden zich in Eekent (Vorsinck?).

Over deze familie ontdekten wij een paar interessante gegevens.

De jonge Ottoy zijn vader kwam uit een gezin van 8 kinderen. Zijn grootvader Judocus, een klompenmaker, was in 1753 buitenpoorter van Geraardsbergen.

In Mededelingen nr 1-1994 (Opvoering van een klucht te Haaltert in 1754) lezen wij dat Franciscus, samen met zijn 2 broers, Petrus en Engelbertus en 6 andere jonge lieden door de Raad van Vlaanderen op het matje geroepen werden omdat zij een verboden toneelsoep opvoerden.

De familie Ottoy woonde waarschijnlijk op de Vorsinck (huidige hoeve 'Vanessens hof'). De huidige eigenaars, de familie Van Essche verwierf de hoeve in 1814 van de oom van Petrus. Engelbertus Ottoy gehuwd met Elisabeth Van Cromphaut

De intelligente jongeman volgde na zijn humaniora kunstgeschiedenis aan de Leuvense universiteit. Hij werd bestempeld als: "doué des plus belles qualités de l'esprit et du coeur. Il unissait un vil amour du tra-

vail à une volonté de fer: aussi ses progrès furent-ils remarquables."

Na het diploma in de kunstgeschiedenis begon hij een cursus in Pedagogie. Pas gestart barstte de Brabantse revolutie los. Gesteund door zijn vaderlandslievende gevoelens nam hij de leuze 'Voor outer en heerd' tot de zijne en nam dienst in het leger der patriotten als onderluitenant.

In 1790 trad hij in bij de Norbertijnen in de Abdij van 't Park te Heverlee en sprak zijn kloosterbeloften uit op 16 december 1792.

Op 25 mei 1793 werd hij priester gewijd door Mgr. Cornelis-Franciscus de Nelis, bisschop van Antwerpen.

Er kwam een turbulente periode voor de godsdienst-beoefenaars gedurende de Franse overheersing. De monniken vluchtten uit de abdij en de gebouwen werden verkocht en gedeeltelijk vernield. In een dagboek van een Leuvense brievenbesteller J.B.Hous wordt in één zin de tragiek van protest en onmacht verscholen ligt: "Den 1sten februari 1797 syn de heeren van de abdye van Parck uyt hun clooster gejaeght met de militaire maght. De overste vluchtte naar Duitsland en de 54 confraters zochten her en der een onderkomen. Petrus Ottoy zocht een onderkomen te Haaltert. Hij weigerde zoals zovele andere religieuzen de eed van trouw af te leggen aan de Franse keizer. Op 12 december 1798 werd hij door de gendarmes gevangen genomen en in Gent opgesloten in het Rasphuis in afwachting van een deportatie naar l' ile d'Oléron of l'ile de Rhé. Tijdens een opname in een Brussels ziekenhuis kon hij op 15 mei 1799 ontsnappen en keerde terug naar Leuven waar hij meestal ondergedoken leefde. In 1801 benoemde men de Norbertijn als pastoor te Lubbeek.

In 1803 wordt hij aangesteld als Vicaris in Pont-a-Celles, een parochie die afhankelijk was van de abdij van 't Park.

(ACL Brussel)

✠
JESUS, MARIA, NORBERTUS.

Heer! wie zal in uw tabernakel zyne woonplaats hebben? Hy, die sayvor is in synen handel; die doet dat billyk is. Ps. XIV, 1, 2.

Gy selven wect, broeders, dat onsen ingang tot u niet ydad is gewoest. I Tuss. II, 1.

BID VOOR DE ZIEL VAN DEN EERWEÉRDIGSTEN HEER

PETRUS OTTOY,

OVERSTEN DER ABDY VAN PARK BY LOVEN, ORDER VAN PREMONSTREYT,	
Gebooren te Haeltert in Vlagenderen.....	11 Augustus 1764,
Ontfangt het wit habyt.....	15 September 1790,
Doet zyne plechtige Ordersgeloftens.....	16 September 1792,
Priester gewyd.....	25 Mey 1793,
Word Onderpastoor.....	6 Januarius 1803,
Pastoor van Lubbeek.....	29 April 1814,
Deken van Diest.....	29 October 1824,
Oversten der abdy van Park.....	1834,
Overleden te Park.....	28 Mey 1840.

Wect my indagtig en vergeet de goede werken niet, die ik in 't huys van mynen God bewezen heb. II Esd. XIII, 14.

Opdat ik in het huys des Heeren in alle eeuwen woonen mag. Ps. XXII, 6.

R.

I.

P.

JESUS,

MARIA,

NORBERTUS.

Anno quadragesimo supra millesimum octingentesimum, vigesima octava Maji in Abbatia Parchensi prope Lovanium, ultimis sanctæ Matris nostræ Ecclesiæ Sacramentis munitus Dignissimus ac Reverendissimus Dominus Superior et omni cum veneratione nominandus

PETRUS OTTOY IN ASCENSIONE DOMINI JESU PARCHENSIBUS VIVERE CESSAVIT.

NATUS erat Vir ille in Haeltert, pago Diocesis Gandavensis, 11 Augusti 1764, parentibus eximie probitatis; sortitus animam bonam a teneris annis Deum timere cepit, et cum timor Domini sit initium sapientiæ, dilicit non diligere mundum neque ea quæ in mundo sunt. Non stetit in via peccatorum, sed illa æterna sapientiæ deduxit eum per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei et dedit illi scientiam Sanctorum (1). Hæc sapientiæ dnce, rerum terrenarum contemptor, ad altiora vocatus, peractis studiis ac turbulentis rebus Belgicis compositis, ad Abbatiam ordinis Præmonstratensis convolvit, ut, spretis hujus sæculi oblectamentis, pietatis religionisque exercitationibus unice incumberet; nam cordi ipsius infusa videbatur hæc religio cælestis, quæ non constat ex rebus corruptis, sed ex virtutibus animi. Hic verus cultus in quo mens colentis seipsam Deo victimam immaculatam sistit (2). Deo dicatus per professionem solemnem 16 Decembris 1792, in hac via regali quæ una ducit ad regnum (3) ardentius cepit cum Davide levare oculos ad montes unde acciperet auxilium; vir totus factus est orationis et vere natus recte vivere, qui recte non vult, ut ait S. Augustinus (4). Quæto piissimo nostro religioso familiare erat hæc conversatio et sermocinatio cum Deo, hoc pudicitie præsidium et tutamen, et ejusdem cum angelis honoris conditio (5); etiam in hoc sanctissimo exercitio, quod totius boni instituti caput est (6) et causa omnium Virtutis ac Justitiæ, ut asserit S. Chrysostomus (7), ad finem vitæ non defecit. Sacerdotio initatus et debite præparatus, misit coadjutor ad pagum dictum Pont-à-Celles; post, Vice-Pastor in Pirchem; dein, Coadjutor in Heverlé, et tandem 29 Aprilis 1814, Pastor in Lubbeck. Et hic, quid dicam, quid loquar de zelo tanti pastoris pro salute ovium? Sciebat enim cum S. Chrysostomo: nihil ita gratum Deo, et ita curæ, ut animarum solus (8), et omnium divinarum divinisimum esse, Dei cooperatorem fieri (in conversione animarum) divinamque in se operationem palam cunctis ostendere (9). Quapropter se totum pascendis ovibus exposuit, nihil sibi reputans indignum, nisi quod saluti suorum obviare putaret, non querens quæ sua sunt, quin potius impendens sua omnia, suam curam, suam substantiam sed et seipsum totum, testis lucusque dicta parochia, testes omnes qui zelosissimum Pastorem cognoverant, audiverunt, viderunt. Sed nondum satis. Constituitur 29 Decembris 1824 Decanus Christianitatis Districtus Disthemienensis, et in hoc munere omnes Pastores, totamque clerum cæterosque utriusque sexus sibi commissos paterno prosequatur affectu. In visitationibus ecclesiarum de hoc vigilantissimo Viro dicere licet, quod Sanctus Hieronimus de Nepotiano ait: erat sollicitus si niteret altare: si parietes absque fuligine: si pavimenta tersa: si sacrarium mundum: si vasa luculentia, et in omnes ceremonias pia sollicitudo disposita (10). Decanus totus pro gloria domini Dei, sed et etiam pro defensione cleri malignantium calumniis sæpissime misere vexati, dicere enim poterat cum S. Chrysostomo: Curam fratrum nostrorum gerere, summa vitæ nostræ (11). Omnibus semper erat paratissimus, oemini hujus Viri ostium clausum, habitaculum ipsius receptaculum omnibus, juxta illud Apostoli: hospitalitatem nolite oblivisci (12). Et bona hospitalitas habet mercedem suam; primum humanæ gratiæ, deinde quod majus est, remunerationis divinæ. S. Ambr. (13). Sed cum hæc omnia in summa pace peragerentur, rebus patriæ peccatis, confratrum votis ac desideriis ad Abbatiam revocatur, confratres novos, sacerdotis sanctos pro Ecclesia Dei efformaturus. Perplexus, conturbatus, quid faciet? An parochiam dilectam deseret? An oves amantissimas, quas 22 annos nutrierat et super amoris humeros portaverat, relinquet? Certè in hisce circumstantiis certamen forte dedit ei divina Providentiæ; sed vicit bonum Abbatie, vicit desiderium novæ prolis Deo procreandæ, vicit spiritus paupertatis; nam juxta S. Bonaventuram: Altissimus gradus paupertatis est relinquere seipsum, id est, singularem sensum, amorem privatum, propriam voluntatem (14). Quod perfecte adimplevit per durum suum cum cara sponsa Lubbecana livortium. A suis jamjam avulsus, in Abbatia supra candelabrum positus, novum vitæ genus juxta primævam ordinis institutionem incepit tantis annis non fereadum. Nam singulis diebus hora quarta matutina in choro presens erat, pariter in aliis officiis, precibus, meditationibus; sicut et Ecclesiæ ita et ordinis abstinentiæ, jejunia, ac si in flore fuisset ætatis, rigorosissime observabat; in omnibus seipsum formam aliis præbebat ad exemplum bonorum operum (15), et felix illa anima quæ aliis est forma sanctitatis ut ait Petrus Blesensis (16). His et aliis sanctis operibus, ac præcipue novis suis confratribus, qui filiali affectu ipsum venerabantur, instruendis occupatus, semel et iterum appoplexiæ morbo corripitur, munitus ultimis Ecclesiæ Sacramentis, ex hoc exilio eripitur 28 Maji, hora quinta matutina, festo Ascensionis Domini; illud festum, ut certo confidimus, in celo celebraturus. Sed enim inscrutabilia sint iudicia Dei, qui etiam in Angelis reperit pravitatem, nos confratres et amici, dilecti animam omnium precibus et sacrificiis commendamus et nos interea:

EX CORDE UNO PARCAMUS UT VERA FRUATUR PACE.

(1) Sap. X, v. 10. (2) Lactant. lib. VI. (3) S. Aug. de Civit. (4) S. Aug. hom. 4. (5) S. Greg. Nip. (6) S. Nazar. hom. 8. (7) S. Chrysost. lib. I. de Oral. (8) S. Chrys. hom. 8. in Gen. (9) S. Dionis. de Celib. (10) S. Hieron. ep. 3. ad Hel. (11) S. Chrys. in Gen. (12) Hier. XIII. 2. (13) S. Ambr. lib. Abrab. (14) S. Bonav. (15) S. Ambr. (16) Petrus Bles. de Inst.

In kerkelijke kringen werd Petrus Ottoy reeds gewaardeerd als 'théologien d'élite' en gepassioneerd bibliofiel. In 1805 ontving hij van paus Pius VII de toelating 'ad vitam' verboden boeken te lezen en te beoordelen.

Na een periode als kapelaan in Lubbeek werd hij er pastoor in 1814. Door zijn oversten sterk gewaardeerd werd hij in 1824 benoemd tot landdeken van Diest, maar bleef eveneens zijn pastoorsfunctie behouden.

Voor Petrus Ottoy was echter een belangrijker taak weggelegd, nl de herstelling van de fondatie abdij van 't Park.

Eén van de 'acqueurs' van de abdij, Simon Buron voelde weinig voor een herstel van de abdij en verkocht gedeelten van het complex, mooie glasramen en waardevolle geschriften uit 13de, 14de en 15de eeuw.

Twee belangrijke feiten stelden Petrus Ottoy in de mogelijkheid het resterende abdijcomplex van de verdwijning te redden, enerzijds het uitbreken van de revolutie die een einde stelde aan de Franse overheersing en anderzijds de dood van Simon Buron in 1833. Petrus Ottoy kreeg meer beslissingsrecht en startte met de renovatie van de abdij.

In 1834 ontving de Aartsbisschop van Mechelen een verzoekschrift van de nog resterende paters om toelating een overste te verkiezen. Petrus Ottoy genoot de voorkeur van zijn confraters. Op 11 juli 1836, feestdag van de H. Norbertus, werd zijn verkiezing bevestigd en werd hij officieel aangesteld als overste, in aanwezigheid van de broedergemeenschap, die opnieuw het witte habijt aantrokken dat zij zo lang verborgen hadden. In de abdijkerk, waar de sporen van vernieling nog zichtbaar waren werd een prachtige eucharistieviering opgedragen door Petrus Ottoy. In zijn homilie hield hij een 'discours en langue latine sur le rétablissement de l'abbaye'.

Door zijn aanstelling als pastoor in Park, verliet hij Lubbeek en vestigde zich definitief in de abdij. Met een enorme werkkraft zette hij zich in voor de verdere herstelling van de gebouwen, voor het verzamelen van kunstwerken en voor de herinrichting van de bibliotheek.

De titel van 'restaurateur van de abdij' heeft hij zeker verdiend.

Zijn zwakke gezondheid verplichtte hem de activiteiten te milderen en op zijn herhaalde vraag werd hij ontheven van zijn taak als Deken van de dekenij Diest.

Terugkerend van een bezoek in Leuven kreeg hij in de Parkstraat een derde beroerte en overleed enkele uren later in de abdij op Hemelvaartdag, 28 mei 1840 om 5u in de morgen.

Hij rust binnen de muren van de abdij. Het portret van Petrus Ottoy, dat nu in de abdigangen hangt, werd in 1807 door de Leuvense portretschilder F. Jacquin geschilderd. De impressionerende afbeelding toont onze dorpsgenoot met strakke blik starend naar zijn bewonderaars. Het is alsof hij ons een episode wil vertellen over de turbulente geschiedenis van 'zijn' abdij van 't Park, die dank zij hem vandaag nog in volle glorie pralt in de omgeving van de universiteitsstad.

Willy De Loose

(met dank aan de prior F. Swarte)

Bronnen:

Archief van de Abdij van 't Park, Heverlee

- GOOVAERTS L., *Ecrivains, Artistes et Savants, deel I*
- RAYMAEKERS F.J., *Geschiedkundige navorsingen over de aloude abdij van 't Park, 1904*
(vertaling J.E.Jansen)
- VERREES W., *Historisch overzicht Abdij van 't Park, 1970*
- VAN EVEN E., *Bibliothèque Norbertine, deel III, 1901*
- SMEYERS M., *Abdij van 't Park, 850 jaar Premonstratenzerleven, 1979*
- DE VUYST J., *Oost-Vlaamse geestelijkheid slachtoffer tijdens de Boerenkrijg in Contactblad van het Verbond van de kringen voor Heemkunde in O-VI, nr 3, 1999*

PASGEBOREN KIND VERMOORD IN HAALERT

Wat ging er om in het hoofd van Adriana S. toen ze op de bewuste februariavond in 1762 haar kind baarde? Deze vraag zal nooit beantwoord worden. Welke waren haar motieven? Hoe dan ook, het toont opnieuw aan welke schrijnende sociale toestanden er geheerst hebben in onze contreien de vorige eeuwen.

Haar echtgenoot, Franciscus VdS was niet de vader van het kind. Daarenboven was de man eerder gewelddadig en was geen onbekende voor het gerecht. Deed zij het uit schrik voor de geweldenaar? Wilde zij het kind laten verdwijnen om de rust in het gezin te bewaren?

Uit de lijvige bundel hebben wij het essentiële samengevat om ons een vaag beeld te kunnen vormen van dit tragisch voorval.

Wat werd Adriana ten laste gelegd?

De beschuldigde werd ondervraagd door 'd'eedele heeren leenmannen van haere Majesteyts gravelycken leenhove ten steene 't Aelst' en haar verklaringen werden nauwkeurig genoteerd.

Adriana S. werd geboren in Welle, was gehuwd met Franciscus VdS en woonde in Haaltert.

In haar eerste verklaringen hield zij vol 'dat sy noyt van iemant anders vleeschelyck en is bekent geworden dan alleenlyck van haeren man.'

Omdat verschillende getuigen verklaarden dat zij ook omgang had met een zekere Judocus DB, weduwnaar uit Erpe bekende zij en 'seght dat 't waer is dat sy inde maent mey van den gepasseerden jaere vleeschelyck is bekent geworden door Judocus DB uyt Erpe.'

Op weg naar de pastorie om het huwelijk te regelen met VdS, baarde zij een kind op 23 februari 1762 en benam het van het leven, 'wel wetende dat het van haeren man niet en was, om alsoo met hem gedurende het huwelyck daer geene rusie te hebben.'

Op vraag van de ondervrager waarom zij het, volgens de betichtte dood geboren kind niet naar huis gebracht had in plaats van het zelf te begraven, antwoordde zij: 'het kint begraven te hebben uyt vrees van rusie te hebben met haeren man, mits zij denselven dag maer trouwden.'

Op 17 maart 1762 wer ook VdS gehoord 'int landhuys te Aelst'.

Hij was de zoon van Jan en Elisabeth M. geboren op de 'Praeterye van Nieuwerkercke' en woonde te Haaltert waar hij 12 jaar geleden huwde met Catharina S. die in augustus overleden was. Hij hertrouwde op vastenavond met Adriana S. van Welle 'voor den heere pastoore van Aelert'. Hij verdiende zijn kost met 'te hebben gewerckt voor d'een ende d'andere ende met te gaen coopen oudt yser.'

Zijn verhaal: "Ik verbleef ten huize van Jan Hendrickx, de dag van mijn huwelijk, toen mijn echtgenote naar de pastorie ging en bij haar terugkomst verklaarde zij 'dat sy onder de wegh een kint hadde gekregen, met haere handen eenen put soude gemaect hebben en hadde begraven'. Ik vroeg haar het kind te gaan halen. Even later kwam zij terug 'met het kint in eene clodde gewonden ende tselve doodt synde heeft geleydt op den vloer.' Hendrickx zei dan 'dat dit stille moeste gehouden worden'.

Op mijn vraag of het kind nog leefde, antwoorde zij 'dat sy het niet en wiste en dat sy geen leven gesien en hadde ende dat sy als het misschien soude geleefd hebben het selve hadde gedoopt met het geven van een cruys met speeksel.'

's Anderendaags ('Aschdagh wesende') gaf de vrouw van Hendrickx de raad het kind te begraven, wat ook gebeurde.

De dag nadien ('Hoogdagh wesende') ging mijn echtgenote naar de mis in de stad Aalst en op de terugweg ontmoette zij Peter Callebaut, die haar geluk wenste met haar huwelijk. Dan vertelde zij aan

Callebaut dat 'sy ten daege van de bruyloft oock het kinderbedde hadde gekregen'.

Op vraag van de voorzitter aan VdS of hij wist dat zijn vrouw zwanger was toen hij trouwde ontkende deze en voegde er aan toe: 'dat hij dan met haer niet en soude getrouwt hebben.'

Na voorlezing van de verklaringen van VdS ondertekende deze met 'syn merck verclaerende niet te connen schryven'.

Nadien werden personen gehoord die de beschuldigde gekend hebben. De rechtbank wou o.m. weten of Adriana S. tekenen van zwakzinnigheid vertoonde.

Dierick De Vuyst van Erpe, 'landtsman van stiele' verklaarde dat Adriana vier jaar bij hem als 'dienstmaerte' gewerkt had en dat zij de laatste twee jaar onregelmatig kwam opdagen en 'dat sy in vollen werck den huysse heeft verlaeten ende alsdan wedergecoomen, gaende clappen met de gebeuren'.

'D'heer ende meester Mathias De Raedt, licentiaet inde medicynen' wonende in Aalst getuigde dat hij geen tekenen van krankzinnigheid ontdekt heeft. Op 22 februari begaf hij zich naar de woning van Hendrickx te Haaltert, gehucht ten Brul 'ende aldaer aenschauw ende visitatie hebben gedaen van het doot kint van Franciscus VdS ende Adriana S, dat hy naer exacte visitatie van het kint daer aen geene de minste quetsure en hebben gevonden, dat het kint voldraeghen was ende te oordeelen dat het kint heeft gerespireert ende levende ter wereltd gecoomen synde ende dat het kint waarschynelyck door de kaude is gestorven.'

Tenslotte werd het echtpaar Jan Hendrickx-Maria Lankcman gehoord.

Hendrickx was 'hantwercker en fruytenier van stiele' te Haaltert verklaarde dat de betichtte zes weken bij hem inwoonde en dat hij geen teken van krankzinnigheid waar genomen heeft, alleen 'woestigheyt in haeren clap'. Hij had eveneens opgemerkt dat 'Adriana S alsdan was grootgaende van kinde ende dat het kint was voortgecoomen door de wercken van eenen weduwnaer tot Erpe.' Na de terugkomst van Adriana zei VdS tot mij: "doet u kinderen slaepen ick sal het u vertellen ende dat hy wynigen teydt daer naer hun

heeft geseyt dat er eene schroomelycke saecke was voorgevallen. Myne vrouwe die seght dat haer kint is gecommen ende dat sy hetselve in eenen put gesteken inden meersch van JB Coppens tot Aeltert."

Hendrickx voegde er eveneens het verhaal aan toe dat Adriana S het dode kindje gedoopt had 'met spauw ende het kindt een cruysken gemaect'. Hij bevestigde dat hij samen met VDS het lijkje begraven had in de meers van Pieter Van Hoecke in de omgeving van zijn woning.

Ook M.Lanckman, de vrouw van Hendrickx verklaarde geen tekenen van krankzinnigheid ontwaard te hebben alleen "dat sy wat woest ende veranderlyck was in haeren clap". De beschuldigde had wel nog verteld aan Lanckman, dat "zy met haeren man omtrent 11 uren in de voormiddagh in de herbergh bij Liven Van den Bruelle nog eenen brandewyn had gedronken."

Op 27 mei 1762 werd het vrij zware vonnis uitgesproken. Beschuldigd van moord op haar pasgeboren kindje werd Adriana S. veroordeeld 'tot het schavot met scherpe roeden ghegheeselt te worden tot den loopende bloede'. Zij werd voorts verbannen uit het land van Aalst en het graafschap Vlaanderen voor een periode van 30 jaar. Ze diende de stad en het land van Aalst 'te ruymen binnen sonneschyn en het graafschap Vlaanderen binnen drie daeghen'.

Willy De Loose en John Scheerlinck

Bron: SAA, Archief van het land van Aalst, nr 13787.

LUGUBER SPEKTAKEL TE KERKSKEN - 1824

Een archiefstuk (Proces verbaal) opgemaakt op 7 september 1824 door Nicosius Coppens, Assessor belast met de waarnemingen en uitoefening der regterlijke politie in de gemeente Kerkxken' maakt ons diets op welke lugubere (en hedendaags onbegrijpelijke) wijze de vaststellingen gebeurden na een dodelijk ongeluk.

De bewuste morgen van 7 september werd de ambtenaar verwittigd door in paniekverkerende familieleden dat genaamde Josephus S., klompenmaker en landbouwer in zijn 'steenput' verdrongen was.

Op de hoeve aangekomen waren reeds een aantal familieleden aanwezig 'dewelke al schreeuwende ons zeiden dat zij presumeerde staande de waterbuize met putzeel aan den put was missende, dat daar nevens was staande eenen klompe, waar op wij aanstonds hebben aangezegd om in den put te zoeken'.

Enkele toegesnelde burens (Pieter Tavernier, Constinus Goossens, Cornelius De Saedeleer en Egidius Van den Stock) zochten in de put en haalden het levensloze lichaam van het slachtoffer naar boven.

Ook Dokter Arents uit Haaltert werd onmiddellijk verwittigd en in aanwezigheid van veldwachter Pieter Stockman deed hij de nodige vaststellingen die in geuren en kleuren door de gemeentelijke ambtenaar genoteerd werden.

"1- De uitwendige deelen van het dood lichaam geven het minste teeken niet van gewelddadigheid, enkelijk is er eene ligte blutsing op de linker zijde van het voorhoofd waarschijnlijk door den val veroorzaakt, geheel het aangezicht geeft een weinig van het violetkoleur.

2- hij is voordsgegaan tot het openen van het dood lichaam en hij zegt, dat de lever en de milte en bezonderlijk de longen met bloed opgevuld is, de regter holigheid van het hert en de slagader der lange zijn gelijkelijc met zwart bloed vervuld, maar de slinke hol-

ligheid van het hert en het slagaderlijk systema is van bloed ontbloed.

3- Aan dit dood lichamelijk doet hij bijzonderlijk aanmerken dat hij geheel de hersen substantie met zwart bloed ingespuut bevind.

Hij besluit daar het onderzoek van al het gone voorschreven, dat den genaemden J.S. door overstroming gestorven is."

Het ongelukkige slachtoffer, slechts 35 jaar, liet vier minderjarige kinderen na.

Willy De Loose

Bron: verslagen gemeenteraad aan de Arrondissementscommissaris-akte 35

'Zeg mij uw naam',
zei de filosoof
en 'ik zal zeggen wie gij zijt'.

•••

'Een ongeluk komt nooit alleen'
zei de meid en ze kreeg een tweeling.

(uit: Oude spreuken die nooit werden gebundeld)

Rode loop of rotte corsen in Haeltert- 1781

Met rode loop of rotte corsen werd buiktyphus bedoeld. Het is een ernstige besmettelijke ziekte die hoge koorts en bewustzijnsverschijnselen en aanhoudende diaree veroorzaakt, soms gepaard gaande met huiduitslag. De besmetting vindt meestal plaats door indirect contact met de ontlasting van een besmet persoon en/of via drinkwater of rauwe groenten. De incubatietijd varieert van 10 tot 25 dagen.

Het is dus niet verwonderlijk dat de overheid reeds bij het eerste vermoeden van besmetting het verloop van de ziekte nauwkeurig volgde om zo snel mogelijk adequate maatregelen te kunnen treffen.

In het najaar van 1781 ontving de meier van onze gemeente een schrijven van de hogere overheid waarin hij aangemaand werd de eventuele slachtoffers van besmetting te melden.

Op 30 oktober schreef griffier Vereertbruggen namens "de aldergrootmoedigste ende onderdaenigste dienaeren, meyer borgemeester ende schepenen der prochien ende heerlijkheden van Haeltert ende Kerkxken" dat "Dominicus Pieters, zone Jan, oud 17 à 18 jaeren, woonende ten huysse van zijnen stiefvader Frans Nelis binnen dese prochie van Haeltert in het canton genaemt Mussenzele naer vijf daegen besmet geweest te zijn met de rooden buykloop, gisteren omtrent den 10 uren daer is comen te overleyden, zoo ook blijkt bij de attestatie vanden heere coadjutor (onderpastoor) deser prochie hier nevens gevoegd.

Mitsgaders dat Emanuel Pieters, filius Jan, oud omtrent de 10 jaeren, broeder van Dominicus Pieters, den welken op den 29 deser door den rooden buykloop is overleden van over 2 à dry daegen met den rooden buykloop is besmet, liggende ten huysse van zijnen stiefvader Frans Nelis binnen de voorseyde Haeltert op canton genaemt het Mussenzele, den welken desen morgent vroeg de H.Olie vanden heere coadjutor deser prochie heeft ontfangen, die ons het zelve heeft verclaert. Het canton Mussenzele is gelegen omtrent een quartier vers van kerke van Haeltert int zuyden."

De ongelukkige Emanuel Pieters bezweek aan de ziekte want op 10 november schreef de meyer: "den heere coadjutor verclaert dat Emanuel Pieters, sondag lestleden smorgens door den rooden buykloop besmet, is overleden ten huysse van sijne stiefvader Frans Nelis."

De familie werd zwaar getroffen want ook Frans Nelis (35 jaar), zijn vrouw de 40-jarige Adriana Petronella Lievens, overleefden de ziekte niet. Hun dochter Anne Lievens (20 jaar) werd door de ziekte besmet maar herstelde (...met deselve siekte sijn besmet geweest, die daer van alsnu bij naer teene-mael zijn erstelt...).

Jan Pieters (+ 17/07/1775) eerste echtgenoot van Adriana Petronella Lievens (+ 22/10/1784) hadden buiten Anna, Dominicus en Emanuel nog vier kinderen die niet besmet werden, wellicht verbleven zij niet bij hun stiefvader.

In dezelfde briefwisseling werd melding gemaakt "...dat t'onzer kennisse gekomen is dat Joannes Muylaert, fillius Jaonnes Baptiste, oud omtrent 23 jaeren, ten huys vanden voornoemden vader innen dese prochie van Haeltert omtrent de plaetse op het kanton genaemt het haegelcruys van over vier à vijf dagen besmet is met den rooden loop, den welke nog binnen huys gaet en staet." Deze jongeling had echter meer geluk, hij genas en huwde later met Theresia Bruget uit Lantscouter op 19 februari 1801.

Willy De Loose en John Scheerlinck

SAA, Archief Land van Aalst, nr 1199

Mededeling VVF Aalst

Voorstelling Vlaams genealogisch programma 'STAM' Door Lucien Lefeveré (programma onder Windows)

**Woensdag 8 november - 20 uur
CC De Werf - 4e verdiep**